

Pas op voor de kracht uit de dijk!

Jan, de muskusrattenbestrijder

Voor een dijkhuis in Oud Verlaat staat een witte Dacia met een prachtig logo met daaronder: *muskusrattenbeheer*. In de auto liggen gereedschap, laarzen, klemmen, en wat al niet meer. De rokerige geur van de houtkachel dwarrelt door de lucht. Jan Hermes, de muskusrattenbeheerder, komt lachend naar ons toe gelopen. Hij zal op deze grauwe dag niet opvallen in het landschap door zijn donkerbruine werkkleding. Hij steekt gelijk van wal. Hij zal ons meenemen op een loopje langs de dijk en zo vertellen hoe hij te werk gaat. Jan is al 30 jaar verantwoordelijk voor het bestrijden van de muskusrat in onze omgeving.

‘Ik heb het heel druk gehad, maar nu al twee jaar niets gevangen in dit gebied. Ik heb mijn werk te goed gedaan!’ Door zijn speurzin blijven de dijken op kracht en worden ernstige ongelukken en rampen door verzakkingen en grondverschuivingen voorkomen. Want dat veroorzaakt de muskusrat als Jan niet oplet.

Wat is een muskusrat?

De muskusrat is een uitheems diertje. Hij komt oorspronkelijk uit Alaska, waar ze door het klimaat maar een of twee nestjes per jaar kunnen maken. De rat is voor zijn bont na WO I geïmporteerd in Tsjechië en vandaar uit begint zijn reis door Europa. In de 90-er jaren van de vorige eeuw heeft hij voldoende drassige grond onder de pootjes om een voortdurend aandachtspunt te worden van het waterbeheer in Nederland.

In 2003 zijn 339.159 muskusratten weggevangen, in 2012 waren het er 114.126. Bedenk dat een volwassen muskusrat voor zijn nest 1 m³ grond verzet! De enige natuurlijke vijand van de muskusrat is de bunzing. Daar hebben we er echter niet veel van in Nederland. Bovendien is de bunzing van hetzelfde formaat als de muskusrat, dus als hij om een hapje verlegen zit, neemt hij liever een kleiner dier dan hij zelf is!

De muskusrat is familie van de woelmuizen. Hij is ongeveer 60 cm lang, het lijf even lang als de staart. Ze leven op de grens van land en water, dijken zijn dus vaak hun domicilie. Ze hebben een vacht van hele fijne haartjes die dik in het vet zitten.

‘Schud je even aan een kletsnatte muskusrat, dan is hij met twee slagen droog omdat het water er vanaf rolt. Net als bij een eend,’ aldus Jan. Het dier heeft aan de voorkant kleine graafpootjes met scherpe nageltjes. Aan de achterkant heeft hij grotere

klaauwen met een zwemvlies tussen de tenen. Hij leeft langs de waterkant en doet zich tegoed aan wortels van waterplanten, gras en af en toe een zoetwater mossel. Hij zwemt wel 10 tot 15 km per uur en heeft zo een behoorlijke actieradius.

Mannetjes en vrouwtjes, *rammen* en *moeren*, maken een *bouw*. Dat is een geheel van gangen en kamertjes, de slaapplek, kraamkamer en verblijfplaats voor de jongen. Een beetje bouw is 5 meter lang en kan in een jaar tot 15 meter groeien. Ze planten zich vrolijk voort: ieder doet het met iedereen en moertjes krijgen in ons klimaat wel 5 keer per jaar een nest waar tenminste 5 jongen volwassen van worden. Jongen die in het voorjaar worden geboren, zijn in het najaar al weer vader en moeder! Dat wil dus wel met de muskusrat!

Het probleem zit hem in die explosieve groei van de muskusrattenpopulatie en hun grondverzet. De gangen die ze door de dijklichamen graven lopen vol met water en de dijken raken verzadigd. Dan gaat *de kracht uit de dijk*. Een dijkdoorbraak kan het gevolg zijn. Ook kunnen ongelukken gebeuren omdat zware voertuigen door de weg zakken en landbouwmachines omslaan of van de dijk glijden met desastreus gevolg voor de bestuurder.

Onze ontdekkingstocht

We sjouwen eerst bovendijks langs de Rotte en zullen later de terugweg nemen langs de lage oever van de Willen Alexanderbaan. Jan banjert net als de muskusrat op de grens van land en water. Hij heeft er behoorlijk de pas in. Dat moet ook wel: in het hele gebied van Rotte, Nesselanden, WA-baan en achterliggende polders moet hij elke oever minstens 2 keer per jaar langs lopen. Jan draagt een GPS om zijn observatiepunten vast te leggen, hij wisselt gegevens uit per computer en wekelijks heeft hij overleg met zijn collega's.

Tijdens het vertellen stapt Jan soms pardoos van de oever het riet in. Trefzeker wijst hij op hoopjes riet, die bij nader inzien enig systeem bevatten: "gerommel" dat de woelrat maakt. Om zijn conclusie kracht bij te zetten, wijst hij op brokjes van wortels in het water en scherp afgekloven stengels, het kan niet missen, hier is de woelrat bezig geweest. Hij vertelt over bevers, de beverratten die hier nog niet voorkomen. Over otters die wellicht te verwachten zijn. Allemaal dieren waar hij rekening mee moet houden bij zijn bestrijdingswerkzaamheden.

De dieren worden bestreden met klemmen en kooien. Uiteindelijk gaat het er om dat de dieren gedood worden. Maar dit moet snel en effectief gebeuren. De laatste jaren is de techniek en doeltreffendheid van deze middelen behoorlijk verbeterd. Jan doet dit met respect voor het dier:

‘Als ik een jonge collega moet inwerken ga ik eerst met hem op zoek naar een bouw. Daar laat ik hem de jonge diertjes zien. Dat is heel mooi spul. Als je dat goed gezien hebt, weet je voor altijd dat het leuke dieren zijn die recht hebben op respect bij het bestrijden.’

Als we voor de terugweg de dijk afzakken en 1.80 cm lager lopen, besef je hoe het moet zijn als de dijk ondermijnd wordt. Indrukwekkend hoe het water daar manshoog stroomt. We kijken uit over de WA-baan. Op deze grijze winterdag ligt hij er stil en mysterieus bij. Jan wijst ons op zilverreigers. Hij is blij met de aanleg van dit gebied:

‘Gelukkig geen huizen en we hebben zo een heel gebied voor natuur weten te behouden.’ Hij loopt alle oevertjes van de WA-baan niet af. Voor de werkzaamheden heeft hij ook een kano en een motorboot tot zijn beschikking.

Vandaag zijn wij als bewoners van hetzelfde gebied dichterbij elkaar gekomen. Wij hebben geen muskusrat gezien, maar er is een wereld voor ons opengegaan. Jan belooft dat hij zal blijven zorgen dat de dijken op kracht blijven. Dan zitten we allebei droog aan weerskanten van de dijk. En kunnen we elkaar in het voorjaar weer op zoeken.

Carla van Deutekom